

تعیین جنسیت جنین از دیدگاه فقه با نگاه به مقاصد شریعت

مهدی صالحی سید^۱، رویا چاری ده سوخته^۲

چکیده

تعیین جنسیت جنین (به شیوه امروزی) از مسائل نو ظهور پزشکی است. منظور از تعیین جنسیت جنین آن است که والدین با انجام اقداماتی قبل از انعقاد نطفه، جنس مورد نظر خویش را انتخاب نمایند. تعیین جنسیت جنین اهداف پزشکی و غیر پزشکی دارد. تعیین جنسیت بر اساس تمایل پدر و مادر با موافقت ها و مخالفت هایی رو به روست. مخالفان تعیین جنسیت با استناد به قرآن کریم سوره شوری آیه ۴۹: «لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ لِمَنْ يَشَاءُ الذَّكُورَ» فرمانروایی آسمان ها و زمین در سلطه اوست او هر که را که بخواهد دختر می بخشد و هر کس که بخواهد پسر عطا می کند. و همچنین با استناد به آیه ۱۱۹ سوره نساء: «وَلَا ضَلَّيْنَهُمْ وَلَا مَتَّيْنَهُمْ وَلَا مَرْتَنَهُمْ فَلْيَبْتَئَنَّ آذَانَ الْأَنْعَامِ وَلَا مَرْتَنَهُمْ فَلْيَغْيِرَنَّ خَلْقَ اللَّهِ». تعیین جنسیت را جایز ندانسته و استناد آنها به این آیات از این منظر است که این کار را دخالت در اراده الهی و تغییر در خلقت خداوند و کار شیطانی تلقی می شود و همچنین عقیده دارند که انتخاب بیشتر از یک جنس، موجب ناهنجاری ها اجتماعی می شود. در حالی که موافقان تعیین جنسیت با استناد به آیه شریفه ۲۲۳ از سوره بقره تعیین جنسیت را جایز دانسته اند و معتقدند یکی از فواید انتخاب جنسیت برای جوع بشری کنترل جمعیت است. در بسیاری از موارد تمایل برای داشتن فرزندی با جنس خاص در یک خانواده سبب می شود که بارداری های مکرر به امید فرزند مورد تمایل روی دهد. در حالی که با انجام روش های مطمئن تعیین جنسیت، شاید مشکل خانواده حل شود، و بارداری های مکرر صورت نگیرد و در نتیجه در مورد تعیین جنسیت قبل از لقاح می توان گفت که اگر مستلزم مقدمات حرام نباشد و خلقت آن تکون یافته نباشد، فی نفسه جایز می دانند.

کلید واژه: مقاصد شریعت، فقه اسلامی، تعیین جنسیت

^۱ استادیار دانشگاه ارومیه، گروه فقه و حقوق، دانشگاه ارومیه، ایران.

drmahdisalehi@yahoo.com

^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد، فقه و حقوق خصوصی، دانشگاه ارومیه، ایران

Roya.chari73@gmail.ci

ششمین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم انسانی، مدیریت و کارآفرینی ایران

مقدمه

از تمایزات انسان با سایر موجودات هستی این است که انسان موجودی انتخابگر آفریده شده است و در این دایره انتخاب می تواند گزینش های مطلوبی را برای خود رقم بزند. به عبارت دیگر آنچه انسان در حیطة انتخاب خود تدبیر می کند، آن خالق و مدبر نظام هستی برای وی تقدیر خواهد نمود. با پیشرفت روزافزون علم و فناوری، انسان به طور اعجاز انگیزی توانسته است طبیعت را به استخدام خود در آورد و حقیقت آیه ۲۹ سوره بقره «سخرنا لکم» را به منصف ظهور برساند. انتخاب جنس جنین و علاقه به داشتن فرزند دختر یا پسر از گذشته مورد توجه خانواده ها بوده و یکی از آرزوهای بشر از دیرباز انتخاب جنسیت جنین به دلخواه بوده است. چه بسیار خانواده هایی که به علت نداشتن فرزندی با جنسیت خاص، دچار مشکلات فراوانی شدند و خانواد ههایی که به خاطر داشتن فرزند با جنسیتی خاص، تعداد زیادی بارداری را یکی پس از دیگری و با فاصله کم تجربه کردند، ولی نتیجه مطلوب حاصل نشده است. خانواده ها ضمن علاقه و تمایل به داشتن فرزند پسر، همواره یکی از سوالاتشان از پزشکان و حتی معصومین (علیهم السلام) یافتن روشی برای رسیدن به جنس مطلوب جنین اعم از دختر یا پسر بوده است. در روایاتی از معصومین (علیهم السلام) نقل شده است ضمن تأکید بر جایگاه زن و دختر در خانواده، توصیه هایی در مورد روش تغذیه ای و زمان نزدیکی آمده است. جایگاه زنان و دختران در قوام خانواده و بنیان های جامعه و عدم تمایز بین جنس پسر و دختر مورد تأکید قرآن و معصومین (علیهم السلام) بوده است. از امام زین العابدین (ع) بشارت می دادند که فرزندی به دنیا آمده است، سوال نمی فرمود که آیا پسر است یا دختر بلکه می فرمود آیا سالم است یا خیر؟ اگر می گفتند آری، می فرمود «سپاس خدایی را که از من فرزند ناهنجار به دنیا نیاورد.» وجود فرزند برای خانواده نعمتی است که زن و مرد را به هم نزدیک کرده، کانون گرم خانوادگی را با نشاط و شاد میکند. وجود فرزند سبب تعادل خانواده شده و ضامن تلاش والدین و مایه امید و دلگرمی آنهاست فرزند چه دختر و چه پسر، از بزرگترین و با منفعت ترین نعمت هائی است که حضرت حق به بندگان مومنش عنایت می کند فرزند نعمت فوق العاده ای است، منبع خیر، کرامت و سود دنیا و آخرت است، البته انسانی که مومن به حق است به خاطر ایمانش فرزندان خود را مومن و صالح و شایسته تربیت می کند.

تعریف تعیین جنسیت

هسته سلول بدن انسان در حالت عادی دارای ۴۶ کروموزوم است که به صورت ۲۳ زوج قرار گرفته اند. یکی از این زوج کروموزوم ها با تعیین جنسیت فرزند ارتباط دارد که آن را کروموزوم جنسی و ۲۲ جفت دیگر را اتوزوم می نامند. جنسیت جنین در لحظه لقاح یعنی زمان ترکیب شدن اسپرم و تخمک مشخص می شود و نوع کروموزوم جنسی موجود در اسپرم ها جنسیت جنین را تعیین می کند (۱) به این معنا که دو کروموزوم جنسی هر فرد (کروموزوم X یا Y)، یکی از مادر تأمین می شود، اما سلول جنسی مادر (تخمک) دارای فرمول XX است و می تواند به فرزند فقط یک کروموزوم X بدهد. ولی سلول های جنسی پدر (اسپرم) دارای دو نوع کروموزوم جنسی Y و X هستند.

ششمین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم انسانی، مدیریت و کارآفرینی ایران

بنابراین بسته به اینکه کدام نوع اسپرم (حاوی X و Y) با تخمکی که حاوی کروموزوم X است، ترکیب شود، تعیین جنسیت جنین صورت می گیرد. اگر اسپرم حاوی X به تخمک وارد شود، جنین، دختر می شود (۲،۳،۴).

شواهد نشان می دهند که از زمان های گذشته این اندیشه که چگونه می توان به دلخواه جنسیت فرزند را انتخاب کرد، دانشمندان و حتی عوام را به خود مشغول کرده است (۵) و عوامل متعددی همچون مسائل فرهنگی، اجتماعی، مذهبی، اقتصادی و طبی (نظیر وجود بعضی بیماری های وابسته به جنس) والدین را به انتخاب روش های سنتی یا درمانی برای انتخاب جنسیت فرزند تشویق کرده است (۶).

اگر چه روش های متعددی برای انتخاب جنسیت فرزند از زمان های قبل ترویج شده اند، اغلب این روش ها فاقد شواهد معتبر و اثر علمی هستند (۷)، اما عاقبت در سده بیستم تحقیقات جدیدی در کشور های پیشرفته انجام شد که از طریق روش های علمی و صد در صد قطعی این خواسته بشر را بر آورده کردند.

الوی لیتیجی جنسیت

دلایل انتخاب جنسیت عبارتند از: دلایل غیر پزشکی، دلایل پزشکی.

دلایل غیر پزشکی:

زوجینی که بنا به دلایل غیر پزشکی مبادرت به انتخاب جنسیت می کنند به دنبال ایجاد تناسب بین فرزند دختر و پسر در خانواده خود هستند یا به دلیل اقتصادی که فرزند پسر نیروی کار برای خانواده باشد و به دلایل نظامی که نقش مهمی در جنگ ها دارند و همچنین تعصبات خاص اعم از فرهنگی، مذهبی و یا قومی برای داشتن فرزند با جنسیت خاص اقدام به استفاده از روش فوق می نمایند. گرچه برخی از مراکز حرفه ای حاضر به انجام PGD به دلایل فوق نیستند، (هارپروهمکاران: ۲۰۰۹) برخی معتقدند چنانچه در انتخاب جنسیت توجه معطوف به خصوصیات جنین باشد و نه تشخیص بیماری ژنتیکی بایستی آن را در زمره دلایل اجتماعی قلمداد کرد. از میان این دو دلیل برای انتخاب جنسیت روش پزشکی دارای اهمیت خاصی است که در ادامه به توضیح بیشتر در این خصوص پرداخته می شود. (کمپته اخلاقی آمریکا، ۱۹۹۹: ۵۹۶)

دلایل پزشکی

یکی از دلایل برای این مسئله دلایل پزشکی است که برای اجتناب از تولد فرزندان با بیماری خاص است همانطور که اشاره شد در مواردی والدین به دلایل پزشکی الزام به انتخاب جنس خاص دارند، زیرا امکان تواد نوزادانی با بیماری های ژنتیکی خاص مانند هیمو فیلی وجود دارد. این بیماری ها اغلب وابسته به کروموزوم X مغلوب است. مادری که ناقل جهش (Mutation) (جهش یک تغییر ژنتیکی است که صفات زیستی برخی از افراد یک گونه را تغییر می دهد) روی یکی از کروموزوم های X است ژن معیوب را به نیمی از فرزندان منتقل می کند. دخترانی که جهش را به ارث می برند مانند مادرشان ناقلند و فرزندان پسر که جهش را به ارث می برند مبتلا هستند زیرا کروموزوم Y

به ارث ریده از پدر حامل ژن های مشابه نیست. (جان هاپکینز، ۱۹۹۴: ۱۱) بیماری های وابسته به X مغلوب به این معنا است که بیماری به دو صورت نمود پیدا می کند:

الف) داشتن دو کروموزوم X دارای ژن بیماری در زنان

ب) انتقال بیماری از کروموزوم X مادر به فرزند پسر (هارپرو همکاران ۲۰۰۹)

بیش از چهارصد بیماری وابسته به X وجود دارد که به برخی از آن ها در ذیل اشاره می کنیم.

- دیستروفی ماهیچه ای دوشن به اختصار (Duchenne muscular dystrophy: DMD) شایع ترین و شدید ترین از نوع بیماری دیستروفی ماهیچه ای از گونه (وابسته به X) وژنتیکی است. نام این بیماری برگرفته از نام یه پزشک متخصص مغز و اعصاب فرانسوی گرفته شده است. عامل بیماری نقص در کروموزوم X و نبود پروتئین دیستروفین است. این پروتئین اطراف سلول های ماهیچه ای برای محافظت ساختمان ماهیچه ساخته می شوند و مانع از خروج عناصر داخل سلول ماهیچه ای به فضای خارج از سلول می شود. بدون دیستروفین سلول ماهیچه ای قابل نفوذ است و مواد بافت خارج سلولی وارد بافت سلول ماهیچه شده و باعث تخریب و مرگ آن می شود و در نهایت بافت چربی جای ماهیچه را می گیرد. این بیماری مختص جنس مذکر است زیرا این جنس تنها یک کروموزوم X دارد و دوشن فقط از اختلال یکی از کروموزوم های X ایجاد می شود جنس مونث به دلیل آنکه دارای دو کروموزوم X است، بنابراین کروموزوم X دیگر سالم مانده و شخص سالک مانده و شخص مبتلا نمی شود. از عوارض اصلی این بیماری تحلیل و نابودی ماهیچه های ارادی (که در کنترل بدن نقش حیاتی دارند) است که در مواقع شدید در نهایت منجر به عدم توانایی در راه رفتن، ۹۶ درصد معلولیت، مشکلات تنفسی و مرگ می شود. همچنین بیماری دیستروفی میوتونی که به عنوان بیماری استاینرت نیز شناخته می شود دیستروفی عضلانی پیش رونده است. (هارپرو همکاران: ۲۰۰۹)

- بیماری رنگدانه ای شدن شبکه چشم یا RP^۶ که موجب کاهش دید تدریجی اما پیش رونده است. معمولاً افراد مربوط به RP^۶ دید خود را به طور کامل از دست نمی دهند و در بیشتر موارد مقداری از دید مفید تا کهنسالی حفظ می شود. دین الگوی ارثی تنها مردها به بیماری مبتلا می شوند و زن ها فقط حامل هستند. بعضی از حاملین ممکن است به شکل خفیفی از بیماری مبتلا باشند. برای مثال مردی که به RP^۶ وابسته به کروموزوم X مبتلا است، بیماری را به فرزندان پسر خود مبتلا نمی کند، اما تمام دختران آن حامل خواهند شد.

^۳- Dystrophin

^۴- Myotonic

^۵- Steiner's disease

^۶- Retinitis pigmentosa

- بیماری PKU^y فنیل کتونوری، نوعی اختلا ارثی است که از پدر و مادر به فرزند منتقل می شود. فنیل کتونوری یک نقص متابولیکی مادر زادی نادر است. اختلا اصلی در این بیماری، تجمع اسید آمینه فنیل آلانین در مایعات بدن و سیستم عصبی است. تجمع این اسید آمینه به دلیل عدم وجود آنزیم مورد نیاز در کبد نوزاد برای هضم و تبدیل به فنیل آلانین به تیروزین رخ می دهد. این تجمع غیر طبیعی در بافت های مختلف بدن خطر ناک بوده ورشد و تکامل مغز و اعصاب را مختل می کند و به ضایعه پایدار منجر می شود. بررسی این بیماری نشان دهنده آن است که عدم جلوگیری از تولید فرزندان با این قبیل بیماری می تواند صمات زیادی را به جامعه و خانواده های ایشان وارد کند. همچنین برای زوج هایی که سقط های مکرر و احتمال اختلال ژنتیکی داشته اند یا برای خانم های بالای ۳۵ سال می تواند مفید باشد، چرا که از تولد بچه های ناسالم مثل منگولیسم و غیره جلوگیری می شود (هارپر و همکاران: ۲۰۰۹). همچنین ممکن است برای زوج های که در مخاطه انتقال بیماری با تظاهر دیررس (سرمون و همکاران، ۱۹۹۸: ۱۸) مانند سرطان های وراثتی هستند قابل قبوا باشد (ولزد و همکاران، ۱۹۹۸: ۱۵). بنابراین انتخاب جنسیت می تواند از به دنیا آمدن فرزندان با بیماری های خاص جلوگیری کند.

روش های تعیین جنسیت

روش رژیم غذایی

روش رژیم غذایی که روشی ساده و ارزان است. اما این روش استاندارد نیست و تا حدودی زیادی میتواند با مواد غذایی معمول در هر کشوری ارتباط داشته باشد که معمولاً با اجرای این روش تنها به میزان اندکی احتمال تعیین جنسیت بالا میرود. در این روش برای رسیدن به جنین پسر بالا بودن نسبت سدیم و پتاسیم و کم بودن کلسیم و منیزیم، متابولیسم تخمک و بخصوص لایه های خارجی آن را به گونه های تغییر میدهد که اسپرم های حامل جنسیت پسر به طرف آن جذب می شوند. برای جذب اسپرم های جنسیت دختر به وسیله ی تخمک، لازم است میزان کلسیم و منیزیم خون بالا رود و میزان پتاسیم و سدیم خون کاهش یابد (منتظری، 1388)

روش تشخیص ژنتیکی قبل از لانه گزینی (PGD)

در این روش تخمک گذاری، با استفاده از کرواینجکشن، اسپرم به داخل تخمک تزریق شده عمل لقاح صورت می گیرد. سپس با بیوپسی از جنین ۶-۸ سلولی یک بلاستومر را جدا نموده و با روش FISH یا روش های مولوکولی جنس بلاستومر تعیین می شود و بعد از کشت، جنین با جنسیت مورد نظر به رحم منتقل می شود. روش فوق از حساسیت بالایی برخوردار است؛ ولی بسیار پرهزینه، دارای تکنیک پیچیده و شانس بارداری پایین می باشد.

^y - Phenyl ketonuria

روش Microsort

با استفاده از دستگاه فلوسیتومتری اسپرم های رنگ آمیزی شده با ماده فلورسنت جدا شده و سپس اسپرم های حاوی کروموزوم مورد نظر از طریق IUI به رحم منتقل می شوند. این روش در حیوانات به طور گسترده استفاده شده است. اما به علت استفاده از رنگ های فلورسنت از جمله رنگ هوخست و اشعه لیزر در روش میکروسورت، کاربرد آن در مورد انسانی انتقاد بر انگیز شده است. (خلیلی و همکاران:)

روش IVF

اقدام به باردار کردن تخمک در محیط آزمایشگاه و پس از ۶ ساعت از رشد جنین آن را داخل رحم قرار می دهند. به عبارتی این روش لقاح در آزمایشگاه و انتقال آن توسط واژن به رحم می باشد.

روش تلقیح داخل رحمی اسپرم (IUI)

یکس از قدیمی ترین روشهای درمان ناباروری، تلقیح مصنوعی اسپرم به داخل رحم است که شامل انواع روشهایی است که در آنها اسپرم را به قسمت های مختلفی از دستگاه تناسلی زن وارد می کنند. علت انجام چنین عملی فراهم آوردن تعداد بیشتری گامت در رحم است. (خادم، رفیع زاده : ۱۳۸۲)

تعیین جنسیت از نگاه مقاصد شریعت

منظور از مقاصد انسانی، مقاصدی است که مربوط به نوع بشر می شود که هم جنبه های فردی انسان، مانند حفظ نفس، حفظ عقل، حفظ عرض و آبرو و حفظ نسل و هم جنبه های عام زندگی او، مانند جنبه های خانوادگی، جنبه اجتماعی زندگی و هم حقوق انسانی بشر را دربر میگیرد. و در این پایان نامه حفظ نسل مد نظر است. شریعت با هدف حفظ نسل، لواط و مساحقه را حرام کرده است. (یزدی، ۱۴۱۵، ج ۲: ۳۱۰)

همچنین، ارتباط جنسی حلال را ترغیب کرده و زنده به گور کردن دختران را حرام دانسته و ارتباط جنسی را جزء مقتضیات عقد ازدواج قرار داده است و جلوگیری (عزل) برای تنظیم نسل را، جز با موافقت دوطرف جایز نمی داند. (مفید، ۵۱۶) مردان امت از خصی شدن منع شده اند. به زنان هم توصیه میکند با گوشه نشینی مباشرت را ترک نکنند و از قطع اعضای رحم دوری کنند.

راه های تعیین جنسیت از دیدگاه شرع

قرآن

ششمین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم انسانی، مدیریت و کارآفرینی ایران

قرآن حکیم می فرماید: «مالکیت و حاکمیت آسمان ها و زمین از آن خداست، هر چه بخواهد می آفریند، به هر کس اراده کند دختر می بخشد و به هر کس بخواهد پسر و یا پسر و دختر (هر دو) را برای آنان جمع می کند و هر کس را بخواهد عقیم می گذارد که او دانا و قادر است.» (قران کریم، سوری، آیه ۵۰-۴۹) علی رقم تلاش های فراوان، هنوز کسی نتوانسته است به همه افراد نازا، فرزند بیخشد و یا نوع فرزند را طبق تمایل انسان تعیین کند گرچه نقش بعضی از غذاها و داروها را در افزایش احتمال تولد پسر یا دختر نمی توان انکار کرد ولی باید دانست که این ها فقط احتمال را افزایش داده و نتیجه قطعی ندارد. (مکارم شیرازی، ۱۳۷۴، جلد ۲۰: ص ۴۸۳). معنای این آیات این نیست که اسباب طبیعی مثل غذا و یا دارو نقشی در تعیین جنسیت ندارد زیرا این ها اسبابی هستند که خداوند موثر قرار داده و اگر انسان موفق به کشف روابط و تاثیر آن ها شود، می تواند در تعیین جنس جنین نقش داشته باشد و این به معنای نفی قدرت خدا نیست (دریایی، ۱۳۸۷: ص ۵۴).

سنت

حضرت پیامبر اعظم فرمود (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود کسی که فرزندی در راه دارد، اگر نیت کند که اسم آن را محمد یا علی بگذارد، خداوند متعال به او پسر خواهد داد. در روایتی آمده است که به رسول خدا بشارت دختر دادند. پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) به صورت اسباب خود نگاه کردند و چون چهره آنان را ناخشنود دیدند. فرمودند: شما را چه شده است؟ گلی است خشبو که آن را می بویم و رزق و روزی او با خداست. (مجلسی، ۱۹۸۳: ۹۱)

روایات

و در روایتی امام صادق (علیه السلام) فرمود: " هر کس که زنش باردار است و فرزندش چهار ماه شد، رو به قبله بایستد و آیت الکرسی بخواند، و دست به پهلوی همسرش گذارد، و بگوید: خداوند من این فرزند، را محمد نام گذاردم خداوند این جنین را پسر می کند (حلی، ۱۹۸۷: ۱۸). در روایتی دیگر که از معصومین (علیه السلام) نقل شده است که ضمن تأکید بر جایگاه زن و دختر در خانواده، و توصیه هایی در باره روش تغذیه ای و و زمان نزدیکی آمده است. جایگاه زنان و دختران در قوام خانواده و بنیان جامعه و عدم تمایز بین جنس پسر و دختر مورد تأکید قرآن و معصومین بوده است.

اصل اباحه و حلیت

در تعریف اصل اباحه گفته شده: اصل اباحه جواز عقلی تصرف در اشیاء قبل از ورود به حکم شرعی است (نائینی، ۲۰۰۶: ص ۳۲۹). اصل اباحه در مقابل اصل حظر بوده و به معنی حکم اولی عقل به جواز تصرف در اشیاء با قطع نظر از وجود شرع و حکم شارع نسبت به آن است (جزائری، ۲۰۰۳: ص ۴۰۰). همچنین در تفاوت اصل اباحه و تخییر گفته شده در اباحه حکم معین است و آن اختیار ترک یا فعل است و در تخییر حکم مردد است. (جمال عبدالناصر، ۲۰۰۷: ص ۹۱) امام صادق (ع) می فرمایند: کل شیء مطلق حتی یرد فیه نهی. همه چیز مباح است مگر اینکه مورد نهی واقع شده باشد (حر عاملی، ۲۰۰۴: ص ۱۲۷). در پاسخ به این اشکال صاحب معالم می فرماید: لازمه عدم حرمت

ثبوت اباحه نیست زیرا نبود حرمت گاهی به عروض حلیت و گاهی به سبب امتناع عقلی وجود متعلق حرمت است (- Ben Zein Alddin2009، ۷۹). باید گفت در اینجا حلیت انتخاب جنسیت صرفاً با اصل اباحه به تنهایی نبوده و روایات موجود تأیید کننده آن است.

نظر فقهای معاصر

در خصوص انتخاب جنسیت استفتائاتی صورت گرفته است که در آن قریب به اتفاق علمای عظام (۱۶ نفر) (حضرات آیات عظام خامنه ای، سیستانی، مکارم شیرازی، نوری همدانی، صافی گلپایگانی، شبیری زنجانی، علوی گرگانی، مظاهری، اردبیلی، محقق کابلی، فیاض، حکیم، شاهرودی، حائری، گرامی، بیات زنجانی) اذعان داشته اند که انتخاب جنسیت در صورتی که سبب ایجاد مفسده ای نباشد و با کشف عورت برای اجنبی همراه نباشد و ضرری به والدین نرساند فی نفسه بلا مانع است و اشکالی ایجاد نمی کند. این در حالی است که دونفر از علما (حضرات آیات عظام وحید خراسانی و روحانی) این عمل را جایز ندانسته و اعلام داشته اند که این عمل فی النفسه خلاف اصول شرعی است و باید از آن اجتناب نمود

دلایل موافقان و مخالفان تعیین جنسیت

دلایل مخالفان

1. تعادل جمعیتی بهم میخورد، نگران بر خوردن نسبت جمعیت هستند .
2. دخالت در معیشت الهی با استناد به آیه ۴۹ سوره شوری .
3. تغییر در خلقت خدا این کار را دخالت بشر در کار خدا می دانند، و به آیه ۱۱۹ سوره نساء استناد می کنند.
4. مخالفت با قانونمندی طبیعت، که این عمل را غیر طبیعی با عوارض منفی فراوانی می بینند دارد که از ادراک ما پنهان است و عقول بشریت نسبت به آن قاصر است.(علامه طباطبایی:ج:۵، ۳۹)

دلایل موافقان

1. اصل اباحه بیانگر آن است که هر کاری مباح است، مگر اینکه بیانی از قرآن و روایات د برابر آن وجود داشته باشد انتخاب جنسیت با تصرفات ژنتیکی قبل از احراز جنسیت، نص صریح بر حرمت آن وجود ندارد، لذا می توان در چنین شبهات تحریمیه که نص صریح از آیات و روایات وجود ندارد.
2. قاعده تسلیط بر نفوذ نیز قیود و شرایطی دارد از جمله انسان تا اندازه ای می تواند از این سلطه بهره یرد که موجب ضرر به خود یا دیگران نشود (مکارم شیرازی، ۱۴۱۹، ج ۲: ص ۳۶). با این توضیح می توان نتیجه گرفت که اگر زوجین بخواهند با توافق و تراضی یکدیگر با استناد به قاعده تسلیط بر نفوس، تصرفاتی معقول و متعارف در اسپرم ها ایجاد نمایند و جنینی از نوع و جنسیت دلخواه را وارد رحم کنند به به مقتضیات سلطنت بر رحم خود عمل کرده اند.

ششمین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم انسانی، مدیریت و کارآفرینی ایران

۳. استناد به آیه شریفه نساء کم حرث لکم عقیده بسیاری از مفسران آیه مذکور در مقام بیان این است که نسبت زنان جامعه اسلامی همانند نسبت کشتزار است به انسان کشت کار، لذا اطلاق حرث برای زنان به منظور کشتزار جهت تولد نسل و فرزند آوری است (حکیم، ۲۰۱۲، ۱۰: ۱۷، Moghineh، ۱۹۹۹، ج ۱: ص ۸۹) در عصر کنونی با پیشرفت فناوری های ژنتیکی کروموزوم های مذکر از مونث جدا شود و با حفظ شرایطی، جنین به وجوه از جنس مطلوب و دلخواه زوجین به آنان اعطا گردد، از جمله می توان به شیوه هایی چون تلقیح مصنوعی، رحم اجاره ای و کشت جنین دلخواه اشاره کرد (علامه طباطبایی، ۱۹۹۵، ج ۲: ۳۲۰).

۴. گذر از سنتی به سنت دیگر، دانایی برای آدمیان، توانایی پدید می آورد. علم سرّ عالم و موهبت الهی برای به خدمت گرفتن سنت ها است. در حقیقت، خلافت انسان از جانب خداوند در بستر علم فعلیت پیدا می کند و آدمی با دانایی به خلافت خداوند در سنت گزینی، جامه عمل می پوشاند، لذا بر اساس آموزه های انسان شناختی اسلامی، انسان به حکمت الهی از ظرفیت علمی بزرگی بهره مند است که می تواند با گزینش سنتی، موقعیت خویش یا پدیده های دیگر را دگرگون سازد. بدیهی است این دگرگونی نباید به ضرر و زیان موجودی بیانجامد، زیرا هرگونه تصرف زیان بار، انحراف از سنت های الهی تلقی می گردد نه گذراز سنتی به سنت دیگر.

۵. عروض عناوین ثانوی، هر حکمی که از طرف شارع مقدس تشریح می گردد، در برخی از شرایط و احوالات اگر مستلزم ضرر و زیان باشد، از صفحه تشریح مرفوع است، زیرا انسان در دایره تکلیف به اندازه توان مکلف شده است، لذا هر وقت ضرورتی پیش آید، حرام به عنوان حلال مطرح می شود و در ما نحن فیه اگر بیماری های ناقل وابسته به جنسیت خاص به خاطر تک جنس زدایی بخواهد سلامتی روحی و روانی مادری را در مخاطره اندازد، به حکم قاعده الضرورات تبیح المحذوراتمی توان به درمن وی لز روش انتخاب جنین اقدان نمود.

۶. چنانکه تعداد دختران و پسران جامعه به نحوی باشد که تناسب و توازن جنسیتی افراد جامعه له هم بریزد، به عنوان مثال اگر اکثریت جامعه را مردان تشکیل دهند، نتیجه آن می شود که بسیاری از آقایان از موهبت ازدواج و تشکیل خانواده محروم بمانند، لذا حاکم می تواند حسب مصلحت مقتضی با دخالت در نظام انتخاب جنسیت نسبت به سازماندهی جنسیتی آحاد جامعه، ساستگذاری کند و در این راستا با سیاست های تشویقی، حتی ساز و کارهای الزامی ضمن احترام به خواسته زوجین در فرزندان بالاتر از دو نفر که یکی دختر و دیگری پسر باشد نسبت به فرزندآوری دختر رهنمون گردد.

نتیجه

انتخاب جنسیت با روش های متعددی چون رژیم غذایی، روش IVF، روش JUI، روش PGD، روش ویلان، روش شتلزو... انجام می شود که در بین این روش های مذکور، روش (PGD) از نتیجه مطمئن تری بر خوردار است. این روش هرچند به دلایل پزشکی مخالفی ندارد،

ولی به دلایل غیر پزشکی با ایراد و انتقاداتی مواجه است، از جمله رواج تبعیض جنسیتی، اختلال در توازن و جمعیت، تغییر در خلقت خدا، مخالفت با مشیت الهی و... در این پژوهش به این نتیجه رسیده ایم که انتخاب جنسیت گزینش جنسیتی به جای جنسیت دیگر است و جایگزین کردن علتی به جای علت دیگر است در نظام علت و معلول تلقی می شود و به تعبیر دیگر عمل مذکور نوعی حرکت در چار چوب قضا و قدر غیر حتمی الهی است، لذا با آگاهی صحیح از سنت حاکم بر نظام احسن استفاده از فناوری های جدید ناباروری و با توجه به مقاصد شریعت، نه تنها دخالت در فعل خداوند و مخالف با مشیت الهی محسوب نمی شود، بلکه خلیفه بودن انسان و همچنین مسخر بودن آسمان و زمین تا زمانی که به انجام نواهی خداوند منجر نشود، با تصرف در این امور تحقق پیدا می کند.

منابع

منابع فارسی

۱. بارتاکور، ایندرجیت کاتور، روش طبیعی انتخاب جنسیت فرزند، طرحی نو، روشی علمی، مترجمین: اسماعیل قربانی، نعمت الله شموسی، چ اول، نشر آژند، سبزوار، ۱۳۸۰ ش.
۲. فیلیپز، هیزل چسترمن و تساهیلتون، دختر میخو/هید یا پسر؟، مترجم: فرزانه کریمی، چ چهارم، انتشارات قدیانی، تهران، ۱۳۸۴ ش، ص 35.
۳. آذرنیا، مهناز و همکاران، مقدمه‌های بر تولید مثل جانوری، چ اول، انتشارات جهاد دانشگاهی واحد تربیت معلم، تهران، ۱۳۸۶ ش، ص
، مجله پزشکی قانونی، سال چهارم، شماره ۲۵ ، «
۴. نقش آن در بزهدکاری لا ژنتیک و جرم شناسی کروموزوم اضافی « ، ۴۸۶ ؛ محسنی، مرتضی 1374، صص ۳-۱۱، ص ۶
۵. حسن زاده، نظر آبادی، « نقش انتخاب تعیین جنسیت در تنظیم خانواده» ، نشریه نوید، سال دوم، شماره هفتم و هشتم، ۱۳۷۵، صص ۳۶-۳۷، ص ۳۶.
۶. خلیلی، محمد علی و همکاران « انتخاب جنس فرزند با جدا سازی اسپرم به روش گرادیان آلبومین در سیکل های تلقیح داخل رحمی اسپرم» ، فصل نامه باروری و ناباروری، ۱۳۸۶ ش، ص ۲۱۳-۲۲۰، ص ۲۱۳.
۷. منتظری، تعیین جنسیت کودک با رژیم غذایی، مجله شهرزاد، ۲۰۰۱
۸. خادم نیره، رفیع زاده ژینوس، تأثیر دو نوبت تلقیح درون رحمی اسپرم (iui) بر میزان حاملگی بر سیکل های تحریک تخمک گذاری با کلومیفن سیترات، شماره ۴ پاییز ۱۳۸۲.
۹. یزدی، محمد، فقه القرآن، قم: اسماعیلیان، ۱۴۱۵.
۱۰. مکارم شیرازی، ناصر، قواعد الفقهیه، قم: مدرسه علی ابن ابی طالب، ۱۴۱۹ ه ق.
۱۱. دریایی، محمد، اسرار خلقت و شبیه سازی انسان، تهران: سمیع، ۱۳۸۷.

ششمین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم انسانی، مدیریت و کارآفرینی ایران

۱۲. مفید، محمد بن محمد، المقنع، ؤ قم: کنگره جهانی هزاره شیخ مفید، ه ق ۱۴۱۳.
۱۳. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، بیروت، دار احیاء التراث العربی.
۱۴. محقق حلی، جعفر بن حسن، شرائع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام، قم: اسماعیلیان، ۱۴۰۸.
۱۵. نائینی، فوائد الاصول، قم: موسسه آل البيت لاحیاء تراث،
۱۶. حرعاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، قم: موسسه آل البيت لاحیاء تراث، ۱۴۱۶.
۱۷. طباطبایی، محمد حسین، تفسیر المیزان، قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۷۴.

منابع انگلیسی

1. Schulman JD, Karabinus D. *Scientific aspects of preconception gender selection*, Reproductive BioMedicine Online, 2005; 10: 111 – 115, p.111.
2. Harper Jc, delhanty JD, handyside ah, preimplantation genesis. 2nd edition, uk: Cambridge university press, 2009.
3. Ethics committee of the American society for reproductive medicine. 1999; p: 596. Available from: <https://www.asrm.org/templates/search/results/a>.
4. Mckusik v. Mendelian inheritance in man. 11th edition, Baltimore, usa: Johan Hopkins university press, 1994.
5. Sermon K, Goossens V, Seneca S, Lissens W, De Vos A, Vandervorst M, Van Steirteghem A, Liebaers I. Preimplantation diagnosis for Huntington's disease (HD): clinical application and analysis of the HD expansion in affectedembryos. Prenat Diagn 1998; 18(13): 1427-36
6. Ao A, Wells D, Handyside AH, Winston RM, Delhanty JD. Preimplantation geneticdiagnosis of inherited cancer: familial adenomatous polyposis coli. J Assist Reprod Genet 1998; 15(3): 140-4.
7. Ben Zein Alddin H. Religion landmark. Qhom: School of Feghahat library, 2009
; p: 79. Available from: www.eshia.
8. Hakim M. Inspector Al-Utaqi. Beirut: Dar Aliaat Al-Arabi; 2012. V.10 p.17.
9. Moghineh M. Explanation of the Explorers. Qom: Islamic PropagandaOffice; 1999. Vol.1 p.89.